

SEYYİD LOKMAN OĞUZNAME'SI VE SARİ SALTUK

Ahmet Taşğın¹, Veysal Bayram², Öner Atay³

САРЪ САЛТУК И ОГУЗНАМЕТО НА СЕЙИД ЛОКМАН

Ахмет Ташгън, Вейсал Байрам, Йонер Атай

Özet: *Bu çalışma, yazma tek nüshası Viyana Milli Kütüphanesinde bulunan Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'sini konu edinmektedir. Selçukname – Oğuzname'nin orijinalinden elde edilen bir kopyası metnin sonuna eklenirken diğer yandan metnin Latin harflerine aktarımı da verilmektedir. Böylece Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'sinin Sarı Saltuk ve Dobruca araştırmalarındaki yeri ve önemi bir kez daha gündeme getirilerek akademik çevrelere metni kazandırıp yeniden dikkat çekilmesi hedeflenmektedir.*

Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'si ilk defa Jacob John Wilhelm Lagus tarafından 1854 yılında Latince çevirisiyle neşretmiş. İkinci olarak Harun Güngör tarafından 1986 yılında Türkiye'de Lagus metninden aktarımla yayınlanmış. Eser, ilk defa orijinal metniyle birlikte bu çalışmada yayınlanmaktadır. Eserin tek nüshası, Avusturya Milli Kütüphanesi Yazmalar Bölümü Cod. H. O. 17a, b, c koduyla yer almaktadır. Eserin, bir kopyası ilgili kütüphaneden temin edilmiş ve yukarıdaki yayınlarla karşılaştırılarak burada aktarılmıştır.

Sonuç olarak yakın tarihe kadar Sarı Saltuk hakkındaki iki kaynak Yazıcızade ve Seyyid Lokman'dı. Buna göre Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'si, Sarı Saltuk hakkında tartışılmaz öneme sahiptir. Sarı Saltuk hakkında yakın tarihte ilim âlemine kazandırılan İbn Serrâç'ın Tuffâhu'l-Ervâh isimli eseridir ve bu eserde de Sarı Saltuk hakkında yeni bilgiler bulunmaktadır. İbn Serrâç Tuffâhu'l-Ervâh hakkında çalışmalar yapılmış. Böylece Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'si etrafında yürütülen ve kaynak olamayacağı hakkında ileri sürülen görüşleri de aydınlığa kavuşturacak bilgiler, İbn Serrâç'ta bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Seyyid Lokman, Selçukname - Oğuzname, Sarı Saltuk, Dobruca, Selçuklu, Bizans.*

Резюме: *Това проучване има за предмет Огузнамето на Сейид Локман, чието единствено ръкописно копие се намира в Националната библиотека на*

¹ Prof. Dr. Ahmet Taşğın, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Konya Türkiye.

² Razgrat Cem Derneği Başkanı Razgrad Bulgaristan.

³ Araştırma Görevlisi Öner Atay, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Konya Türkiye.

⁴ ABD Princeton University Library Gift of Robert Garrett, no: 97de kayıtlıdır. Kutuphanenin yeni kaydında numara Garrett no. 1127Y'dir.

Виена. В края на текста, който е предаден и на латински, е добавено копие на оригинала на Огузнамето. По този начин, извличайки отново на дневен ред мястото и значението на изследванията за Саръ Салтук и Добруджа в Огузнамето на Сейид Локман, се цели връщането на текста обратно в академичните среди и привличане на тяхното внимание.

Огузнамето на Сейид Локман е публикувано за първи път през 1854 г. от Яков Джон Вилхелм Лагус на латински. Впоследствие през 1986 г. в Турция е публикуван цитат от текста на Лагус от Харун Гюнгор. За първи път в това проучване произведението е публикувано заедно с оригиналния текст. Единственото копие на произведението се намира в Отдел за съхранение на ръкописи на Австрийската национална библиотека под каталожен номер Н.О. 17а, б, с. Копие от произведението е получено от съответната библиотека и е представено тук чрез съпоставяне с горните публикации.

В резултат на това доскоро двата източника за Саръ Салтук бяха Язъджъзаде и Сейид Локман. Съответно, Огузнамето на Сейид Локман има безспорно значение по отношение на Саръ Салтук. Произведението, което съдържа нова информация относно Саръ Салтук и наскоро доби популярност в научните среди, е *Tuffâhu'l-Ervâh* на Ибн Серрач. Направени са обстояйни изследвания върху труда на Ибн Серрач *Tuffâhu'l-Ervâh*. По този начин информацията, която хвърля светлина върху аргументите, относно това, че Огузнамето на Сейид Локман не може да бъде източник, се съдържа в труда на Ибн Серрач.

Ключови думи: Сейид Локман, Огузнаме, Саръ Салтук, Добруджа, Селджукски, Византия.

Giriş

Bu çalışma, Avusturya Milli Kütüphanesinde bulunan Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname’sini konu edinmektedir. Seyyid Lokman’ın eserinin tek nüshası Cod. H. O. 17a, b, c kaydıyla ilgili kütüphanede bulunmaktadır. Eser, Seyyid Lokman’a ait birden fazla risalenin yer aldığı mecmua içerisinde yer almaktadır. Seyyid Lokman Selçukname – Oğuznamesi daha önce 1854 yılında Latince çeviri ile Jacob John Wilhelm Lagus tarafından yayınlanmıştı [**Lagus, J. J. W.** 1854]. Lagus, yazma eserin metnini de kurmuş ve bu çeviri ile birlikte neşretmişti. Bu eserin Latin harfleriyle yayını ise 1986 yılında Harun Güngör yapmıştı [**Güngör, H.** 1986, ss. 91–103].

Eser ilk defa asıl metin ile birlikte burada yayınlanmaktadır. Eser, güncel Türkçe harf ve seslendirmeye olabildiğince uyarlanarak hemen her kesimin metne ulaşımı yanında anlam ve ses olarak da takipleri kolaylaştırıldı aynı zamanda yazma metin de çalışmaya eklendi. Her varaktan sonra paragraf başı yayılarak metnin takibinin kolay olması sağlandı ve metne yapılan eklemeler veya bazı kelimelerin anlamları [] içerisinde verildi.

Seyyid Lokman, eserlerindeki künyesine bakılacak olursa Seyyid Lokman b. Seyyid Hüseyin el-Aşuri el-Hüseyini el-Urmevi şeklinde kaydına göre Azerbaycan’ın

Urmiye şehrinde dir. Osmanlı idaresinde kadılık da dâhil birçok görevde bulunmuş. Asıl onun tanınmasına neden olan Şehname türünde eserler kaleme alması ve eserlerini minyatörlerle bezemesidir. Bunun dışında vakayiname türünde eserler de kaleme almış [**Refik, A.** 1924, s. 81–94].

Eserleri önce Şehname ardından da Vakayiname tarzında olmak üzere iki başlık altında sıralanacak olursa:

1. Zafername
2. Selim Hanname
3. Şehinşahnam
1. Hünername
2. Zübdetü't-tevarih.
3. Kıyafetü'l-insaniyye fi şemai'l-Osmaniyye
4. Oğuzname. [**Kütükoğlu, B.** 2003, s. 208–209]

Seyyid Lokman, 17. Yüzyılın ilk yıllarında kaleme aldığı eserinde Selçukname – Oğuzname'sinde Selçukluların ortaya çıkışı, Türkiye Selçuklularının Moğollar sonrası aldığı biçim, Selçuklu sultanlarının Bizans ve İlhanlılar arasında iktidar mücadelesindeki ilişkileri, Sarı Saltuk'un Dobruca'ya geçişi ve Osman Bey'in ortaya çıkışı gibi ana başlıklara yer vermektedir. İbni Bibi'nin Selçukname'sinin Türkçe çevirisi olarak Yazııcızade Ali'nin eseri ve bundan da muhtasar Selçukname – Oğuzname'nin Seyyid Lokman'a ait oluşu ile Yazııcızade ve Seyyid Lokman'a ait eserlerin Dobruca ve Sarı Saltuk hakkında verdikleri bilgilerin de 17. Yüzyılda kaleme alındığı gibi değerlendirme ve tartışmalar devam etmektedir [**Vatan, Ö.** 2003, ss. 133–176].

Sarı Saltuk ve Dobruca konusu üzerinde durulacak olursa eserin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu bakımdan da ilgili her iki başlık altında değerlendirme yapan çalışmalar Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname'sine yer vermiş ve kaynak olarak da kullanmışlardır. Eserin verdiği bilgiler veya bizatihi kendisinin kaynak olup olmayacağı hususuna gelince bu hususta bu çalışmada herhangi bir değerlendirme yapma ihtiyacı duyulmamaktadır [**Leiser, G.** 1997, pp. 61–62].

Sarı Saltuk hakkında bugüne kadar kaynak olarak gösterilen Ebu'l-Hayr Rumi'nin kaleme aldığı Saltukname, onun menakıbını vermekte ve verdiği bilgilerle de tarihi bir kaynak olarak kullanılmayı zorunlu kılmaktaydı. Bu menakıbın dışında İbn Batuta, “Nihayet Bâbâ Saltûk (Baba Saltuk) adıyla bilinen ve Türklerin yaşadıkları toprakların sonu olan kasabaya geldik. Bâbâ, Berberilerde olduğu gibi eb [=Baba] anlamına geliyor. Yalnız bura ahali 'b' harfini daha tok ve sert ["p" harfi gibi] telaffuz ediyorlar. Onların inançlarına göre Baba Saltûk “mükâşif” yani olağanüstü güçlere sahip, kerametli biriymiş. Lâkin hakkında söylenenler dinin temel prensipleriyle bağdaşmamaktadır.” [**Tancı Ebû Abdullah** 2004, s. 498].

Yazııcıoğlu, “Ver bir müddet dahi Kırım ve Sağdak nevahisinde Berke Han katında asa ve la'l birle rüzgâr geçirirlerdi. Berke Han onları kadim yer ü yurtlarına göndermek ümidiyle eğlerdi. Bir vaktin biz denizden geçeriz gideriz, diye elbette destur dilediler. Ve bile varan göçer ilin koyunlu ve tavarlılarını merhum Saru Saltuk,

Berke Han hükmüyle göçürüp kurudan geri yurtlarına Dobruca iline getirdi. Bunların hikâyesi dahi mevzuunda meşruh ve mufassal takrir oluna.” [**Yazıcızâde Âlî** 1391, vr. 414a–415b].

Evliya Çelebi, “Menâkıb-ı Der-sitayış-i Tekye-i Keliğra Sultân, ya’ni Sarı Saltuk Sultân” başlığı altında Sarı Saltuk’un Rumeli’ne geçişi, Dobruca’daki faaliyetleri [**Evliyâ Çelebi** 2011 a, s. 72–74] ile genel olarak Dobruca hakkında da uzun ve ayrıntılı bilgiler aktarmaktadır [**Evliyâ Çelebi** 2011 b, s. 116–117]. Dolayısıyla Sarı Saltuk hakkında İbn Batuta, Yazıcızade, Seyyid Lokman ve Evliya Çelebi, araştırmacıların en fazla başvuru kaynakları arasında yer almaktaydı. [**Köprülü, F.** 1943, ss. 430–441; **Bakır, A.** 2008].

Bunlara Nebhani’nin Kerametü’l-Evliya ve Nebhani’nin de kaynağı olan İbn Serraç’ın Tuffatü’l-Ervah’ı da dâhil edildiğinde ilk kaynağın verdiği bilgilerin doğruluğunun yanında İbn Batuta’dan daha önce İbn Serraç yer almaktadır. İbni Serraç, yukarıda sayılan kaynaklardan daha önceki bir tarihte Sarı Saltuk hakkında bilgi verdiği ortaya konulmuştu [**Witteck, P.** 1952, pp. 639–668; **Kiel, M.** 2009, ss. 147–150]. Yukarıda sayılan kaynaklara Seyyid Lokman Selçukname – Oğuzname’si eklenince verdiği bilgilerin bir bakıma yukarıdaki kaynakların özeti gibi değerlendirilebilir.

İbn Serraç ve eseri hakkında birçok farklı çalışma yapıldı ama Sarı Saltuk ile ilgili değerlendirmeler doktora çalışmasına konu oldu [**Öztürk, E.** 2011]. Ardından yapılan daha ayrıntılı çalışma, İbn Serraç’ın Princeton⁴, Berlin⁵ ve Süleymaniye⁶ Kütüphanelerinde kayıtlı eserinin, parçalar halindeki kısımlarını bir araya getirip yani aslında bir eserin parçaları olduğunu değerlendiren M. Saffet Sarıkaya ve arkadaşları tarafından yürütülmüş ve çalışmada onların bu çalışmalarından istifade edilmiştir [**Bardakçı, N., Sarıkaya, M. S., Gürkan, N.** 2013, ss. 75–110; **Sarıkaya, M. S., Bardakçı, N., Gürkan, N.** 2014, ss. 293–311].

İbn Serraç 703/1303 yılında eserini yazmaya başladığını ve 715/1315 yılında da bitirdiğini kaydetmektedir. İbn Serraç, Tüffâhu’l-Ervah’ın 194–201 ile 315–321 sayfaları arasında Sarı Saltuk’tan bahsetmektedir. Saltuk’un yazılışı hakkında da izahta bulunmakta ve Sarı Saltuk’un kumral olduğunu, onunla uzun süre mektuplaştıklarını da belirtmektedir. Sarıkaya, Sarı Saltuk’un İbn Serraç tarafından nerede yaşadığına ilişkin bilgiyi de şöyle aktarmaktadır:

“Şeyh Saltuk Kıpçak’ça Sakçı “ضجي” veya⁷ “ضجي” denilen küçük bir şehrin surlarında oturdu. Bu kelimenin Arapça karşılığı “pamuk dokunan yer” demektir. Şehirde yaklaşık üç yüz dükkân vardır. Kayaların dibinden çıkan bir pınarları vardır.

⁴ ABD Princeton University Library Gift of Robert Garrett, no: 97de kayıtlıdır. Kutuphanenin yeni kaydında numara Garrett no. 1127Y’dir.

⁵ Berlin Staatsbibliothek W. Ahlwardt’da 8794 numarada kayıtlıdır.

⁶ Her iki nüshanın da Süleymaniye Kütüphanesi Amcazade Hüseyin’de özel kayıtlı (no: 49 ve 217) nüshaları bulunmaktadır.

⁷ İlk okunuşu, “Soçi” şeklindedir.

Dervişler Şeyh'den bunu ortaya çıkarmasını istediler. Şeyh eliyle kayaya vurdu, o anda su fıskırdı. Bu olay onların girişine cevaben devam etti. Bu belde, büyük bir şehir olan Akcakerman'ın Batısındadır. Halk Batılıdır. Yirmi günü denizden kalanı karadan olmak üzere bir aylık mesafedir. Şeyhin türbesi Sakçı'ya yaklaşık üç saatlik mesafedir. Ona binlerce kişi ve kırk kız tabi oldu. Şeyh ölünce kızlar Hama'da oturdular. Bazıları evlendi, kızlar doğurdu. Çocuklarını getirip onları kulluğa ve çeşitli muahedelere bağlı kalmak üzere murabıtların mekânına, diğerlerinin yerine koydular.”

İbn Serraç Sarı Saltuk'un vefatıyla ilgili şu bilgiyi verir:

“Şeyh yaklaşık 70 yaşlarında iken 697 civarında vefat etti. Onun vefatıyla bu kitabın yazılması arası yaklaşık on sekiz yıl kadardır. Bu kitabı 715'de yazdık. Onun vefat ettiği gün, o güne şahit olan güvenilir kişilerin anlattığına göre meşhur bir gündür. Onların arasında es-Seyyid Behramşah da vardır. Öldüğünde üzerindeki gömleğini ve cenazeyi taşıdıkları tabutunu Müslümanlar arasında paylaştılar. Bundan bize de bir pay düştü. Bunu bir zayıflık olarak gören âlimlerin zayıf inancının aksine bereketinden istifade etmek ve kefenlerimize koymak üzere payımızı sakladık. Allah rahmet eylesin.”

Sarı Saltuk'un yakın çevresi ve özellikle kendisinden gelen halifeleri hakkında da yine İbn Sarraç bilgi vermektedir. Bunlar arasında Barak adıyla ün bulan Barak Baba'dır. Barak Baba ile de yine müellif görüşmüş. İkinci olarak Seyyid Behramşah el-Haydari yer almakta ve yine yazar Sarı Saltuk ile ilgili son bilgileri kendisinden almış. Hatta onunla günümüzde Adıyaman'a Besni'de de görüşmüşler. Bir diğer halifesi ise Muhammed el-Maristanidir ve bununla da yine Besni'de görüşmüştür [**Öztürk, E.** 2011, ss. 224–253].

Buradan itibaren Seyyid Lokman Oğuzname'sine yer verilecektir.

“Seyyid Lokman Oğuznamesi

Bismillahirrahmanirrahim ve bihi nesta'in.

Hamd u sipas bi-kiyas ol hâlik-ı cinn ü nas hazretlerine ki Ebu'l-beşer Âdem Safiyullah aleyhisselam neslin Tufan-ı Nuh aleyhisselamdan sonra müselsel kılıp Yafes bin Nuh aleyhümesselam evladından beyne'l-etrak Oğuz Hanı şeref-i tevhid ile müşerref kılıp ve onun altı nefer oğullarından yirmi dört nefer ahfadından ser-hil-i kabayil edip büyürdü. Devr-i Hatemü'l-enbiya aleyhi't-tehiyyatü ve's-senâdan ahd-i hulefa-i raşidin rızvanullahi Teâlâ aleyhim ecmain. Ve tabakat-ı selatin kamyâb-ı⁸ eyyamından sonra ekser-i evkat ahkâm-ı etrak cihangin ve islama muin ve zahir eyledi ve ani't-tabîin lehüm bi-ihsan ile yevmi'd-din.

Badehu çün Oğuz neslinden Âl-i Selçuk istila bulup Hemedan'dan Rum'a gelip gazaya iştilal ettiler ve Âl-i Cengiz'in dahi akıbetleri mahmur olup Gazan Han, Müslüman oldu ve evliyadan Saru Saltık aleyhirrahmehü bazı Türk obaları ile Rum iline geçip Dobruca nevahisinde sakin oldu. Ve bilcümle mükaddematül-melhameti'l-azmi feth-i Kostantiniye olmak ile neticesi eyyam-ı Hümayun-ı Âl-i Osman kişveristanda zuhur bulmağın bazı mehadîm-i Âl-i Selçuk'un icmal-i ahvallerini

⁸ [Kamyab: Meramina, arzusuna erişme.]

Oğuzname'den intihap etmesine işaret ettiklerine binaen icaben li-mes'ûluhüm irat kılındı.

Şiir:

Sarı Saltık uburu Rumeline
Altı yüz altmış iki idi heman

Hep Oğuzname-i tetebbuğ edip
Yazdı icmal ile Seyyid Lokman

Ümüdüdür ki hin-i mütaalada
Bais-i dua-i hayr olan bi-mennihi ve yemnihi

Nesr:

İcmâl-i Ahvâl-i Âl-i Selçuk der-Konya ber-Mûcib-i Nakl-i Oğuzname

Bu selâtinin iptidası Selçuk bin Dükak [109a] ibni Ertuğrul bin Lokman Han ki Tokşurmak bin Gürcü Hoca neslinden ve Kınık soyundandır. Hitay ve Hotan serhattinde adalet ile hanlık ederdı. Selçuk fevt oldukta üç oğlu kaldı. Arslan, babası yerine Han olup ve İsrail Kuğlutaş olup Mikail gazada şehit oldu. Tuğrul Muhammed ve Cafer ve Davut adlı üç oğlu kaldı. Bu üç kardeş babaları kanı talebinde gazaya vardık da Toğrul Muhammed esir oldu ve zikr olunan iki kardeş defaatle cenk edip Tuğrul Muhammed'i halas eylediler. Ve Sultan Mahmud Gaznevi'ye tabi olup hizmet ederken Sultan Mahmud bunlardan endişe çekip bir gün imtihan için Tuğrul Muhammed'e eyitti ki bize yardım lazım olursa Han olan amcanız Arslan Han ne denli akıncı göndermeye kadirdir. Tuğrul Muhammed eyitti ki Sultan kaç ok gönderse her adedine bir tümen leşker yani on bin çeri irsal olunur. Ona binaen Sultan altı adet ok gönderip ve altmış bin Tatar yardıma gelip ve Hindistan gazasına varıp enva-ı fütuhtan sonra geri gelip Âl-i Selçuk'u Âmu suyundan Horasan'a geçirdi. Ve Sultan Mahmud fevt olup kardeşi Sultan Mesud tahta geçti ve Âl-i Selçuk'la uzlaşmayıp ve nice türlü tefrika-i halden sonra Tuğrul Muhammed padişah olup ve Bağdad halifesi et-Tayi'ulillah cenabına itaat edip evvela Kirman'ı taht eyleyip badehu hulefa-i Bağdad'dan el-Kaimbillah ahdinde varıp Hemedan'a mutasarrıf olup taht edindi. Ve bunun yerine Sultan İzzeddin Ebu Şuca' Alp Arslan bin Muhammed bin Cafer Bek bin Mikail tahta geçip ve Şiraz iklimini feth ettikten sonra on iki bin er ile Rum Melik'i Armaniyos üzere varıp Rum leşkerini sayup Arneniyus'u diri tuttu ve üç kere yüz bin flori yılda haraç vermek şartıyla azat eyledi. Badehu varıp Maveraünnehir'de Termüt Kalesini darpla alıp ve dizdarın tutup [109b]

huzuruna getirdik de siyaset buyurmakla Sultana bıçak çekti ve sultanın hazır olan kulları dizdarı katletmek istedik de sultan ziyade tir-endaz olmağın okuyla vurmak isteyip hizmetkârları onun katlinden men eyledi. İttifak ok hata edip dizdar padişahı bıçak ile vurup helak eyledi. Badehu oğlu Sultan Melikşah tahta geçti ve Nizamülmülk bunun veziri idi. Dört kere yüz bin asker ile Rum Tekfurunun üzerine gelip serhatte eriştik de konup rahat olduktan sonra birkaç bazdar ile şikâra vardık

da Tekfurun Karavuluna rast gelip giriftar oldu ve mir şikâr akil kimse idi. Cümle yoldaşlarına tembih etmişti. Ki eğer bir vakta olursa padişah ahvalini gizliyeler. Ona binaen Karavulbaşı'dan sual ettik de bir padişah evcileriyyüz deyi severdiler tâ ki bu canipten Nizamülmülk dahi agâh olup padişah hastadır diye ihfauha lillah padişahı halas edip mabeyinlerinde sulh u salah ederken Tekfur razı olmayıp cenke tutulup ve islam padişahı Tekfuru haraca kesip azat eyledi. Ve İstanbul'da bir mescit yaptırıp İslam hutbesi okundu ve padişah Horasan'a vardıktan sonra Tekfur tekrar isyan etmeğin Rum saltanatını Süleyman Şah nam oğluna verip ve azim leşker ile varıp Konya'yı taht edinip şehri hisar eyledi. Ve fevt olduk da oğlu Sultan Mahmud yerine geçip badehu ol dahi fevt olup yerine oğlu Sultan Mesud padişah oldu. O dahi fevt olup yerine oğlu Kılıç Arslan padişah oldu. Ve mezkûr dahi fevt olup yerine oğlu Sultan Gıyaseddin Konya tahtına geçti ve sair kardeşleriyle nizadan hali olmayıp akıbet on bir kardeşlerine Sultan Rukneddin galebe edip Keyhüsrev celaü-i vatan⁹ edip ve Sinop'tan gemiye binip İstanbul'a Tekfur [110a] gelirken Diyar-ı Mağribe düşüp ve ondan Endelüs Padişahı Tekfur'a gönderdi. Ve onda mütemekkin olup sergüzeşti çoktur.

Rucü'u bi-zikri bakıyye-i ahvâl-i saltanat-ı Sultan Rukneddin biraderi Sultan Gıyaseddin

mezbur bu sultan Rukneddin Sultan Süleyman Şah hayli âlim ve amil ve fazıl ve adil ve şair ve kâmil padişah idi. Şeyh Nizami aleyhirrahimehu Mahzenü'l-Esra kitabını bunun ism-i sâmilelerine müveşşih kılıp irsal ettik de beş bin altın nakit ve beş at ve beş katar rahti ile ve birkaç buhiyyey-i hil'at-i fahire irsal etmiştir. Ve bunun sair kardeşlerinin her biri bir yerde hükümete başladılar ve Kerhi'ye varıp külli gaza etti. Bu kuvvet olduk da oğlu İzzeddin Keykavus Kılıç Arslan Konya tahtına geçip âlem-i tufûliyetinde Padişah oldu. İttifak uç beylerinden Muzaffereddin Mahmud ekser ümeray-ı islam ittifak edip Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev ve İbn-i Kılıç Arslanı İstanbul Tekfurundan getirip Konya'da Padişah ettiler ve Sultan İzzeddin küçük olmakla amcasının elini öpüp tabi oldu ve bu denli gurbet ve kerbetten sonra geri sultana erişti. Sonra Antalya gazasına varıp feth edip badehu'l-eşher Tekfuru üzerine varıp ve bizzat Tekfur ile uğraşıp ve sekü ile yere vurup ve haskîler¹⁰ melunun başını keserken padişah terahhum üzere salıverdi. Dürb kaçtıktan sonra leşker-i islam ganayim ahzinde iken bir melun Frenk, padişahı تنها bulup şehit eyledi. Badehu Sultan İzzeddin Keykavus bin Sultan Gıyaseddin devletle Konya tahtına geçti ve kardeşleri ile envai muhalefetten sonra padişahlık ona karar buldu. Akıbet dakk marazıyla fevt oldu. Saltanatta kardeşleri külli niza' ettikten sonra bilittifak erşed-i ihvanı¹¹ Sultan Alaaddin Keykubat padişah oldu. Ki bunun zamanında Hülagü İran'a azmedip Âl-i Osman'ın ecdadından Ertuğrul Gazi Rum'a [110b]

⁹ [Celâü: Memleketinden vatanından ayrılma.]

¹⁰ [Haskî: Vaktiyle saray-ı hümayun hizmeti hassasına memur olan bostancı sınıfı ve zabitanı.]

¹¹ [Erşed: Doğru yola diğerlerinden daha karip ve herhal ve hareketi daha doğru ve daha makbul olan.]

gelip riayet bulmuştur. Leşker-i Cengiz Han Vilayeti İran'a istila bulup ve Harezmsaş kaçıp Ahlat'a geldik de Armanşah Melik Eşref Rum'a firar edip Sultan Alaaddin Keykubat'tan istimdat eyledi. Ona binaen Harezmsaş dahi bir kış Ahlat'ta gezinip evvel baharda azm-i Rum eyledi. Ve bu canipten Sultan Alaaddın Keykubat azim leşkerle Melik Eşref'i önünce karavul edinip Harezmsaş ile cenk etmeye revana oldu ve Harbur'ta mukatele ve muharebe edip Harezmsaş cenkte na-bedid olmağın Sultan-ı Rum muzaffer ve mansur oldu. Ondan Melik Eşref'i, Ahlat'a gönderip ve kendisi saadetle Gürcistan gazasına varıp ve nice defa ol kefere-i fecereye guşmal¹² verip badehu Konya tahtına geçip Kubatabad nam latif bağ-ı dilgüşayı bina edip onda nice zaman iş u işret ü nûşla geçinirdi. Ta ki Tekfur-u makhur İstanbul'dan azm-i Konya ettik de varıp Yenşehir'de bi-avnillahi Teâlâ küffar-ı haksara galip gelip ve o gazada merhum Ertuğrul Bey ve Osman Gazi çokluk bahadırılık edip Sultan-ı Rum'dan riayetler buldular.

Akıbet Sultan Alaaddin Keykubat dahi vefat edip yerine oğlu Sultan Giyaseddin Keyhüsrev müstakbel padişah oldu. Tahtına geçti ve bunun ahdinde müdebbir kethüdalar çokluk kalmayıp ve Moğol leşkeri Erzurum şehrini alıp katliam ettiler. Ve Padişah-ı islam vâkıf-ı hal olduk da intikam için azim leşker cem edip Erzurum kurbünde Köse Dağ'a varıp dernek etti. Ve o canipte Moğol leşkeri gelip zikr olan dağın etrafını ihata ettiler.

Akıbetü'l-emr Padişah-ı islamın leşkerine çeşm-i zahm erişip vakıaya uğradılar. Ve kaçıp Konya şehrine geldik de ayrık padişah sıhhat bulmayıp mariz [111a] olup ve o hastalık ilaç-pezir olmayıp bir iki yıldan sonra vefat eyledi. Ve kesret-i fetretten İzzeddin Keykavus ve Rükneddin Kılıç Arslan nam şehzadeleri ihtilafa kadir olmayıp bilittifak iştirak üzere tahta cülus eylediler. Ki o ahdin şuarası demişlerdir:

Nazm:

Hiç kimse görmemiştir âlemde ay azizan
Bir avrada iki er bir ile iki sultan!

Nesir:

Ve çün bir müddet bu iki kardeş ver-vech iştirak-ı memalik-i Rum'da padişah oldular ve o eyyamda Hülagü Han, Bağdat'a müstevli olup Halife el-Musta'simbillah'ı tutup şehit eyledi. Ondan kalkıp Halep üzerine geldi. İşbu iki kardeş maan Hülagü Han'a varıp buluştular. Ve Hülagü Han, Haleb'i fethettikten sonra zikr olan Rum Sultanlarına enva-ı ihсан edip hilat ve riayetle Rum'a gönderdi. Ve nice zaman ber-vech iştirak-ı saltanat edip rüzgâr geçirdiler.

Akıbetü'l-emr ahvalleri değer gün olup haset bed-nihad tahrikleri ile mabeyinlerinde niza' vaki olup Sultan Rukneddin kardeşi İzzeddin'i tutup hapis eyledi. Ki halas olup ve İlhan hizmetine varıp nice zaman enva'ı gurbet u kerbetten sonra geri Rum'a gelmiştir. Ki bakiyye-i ahvali merhum Saru Saltık Dede Rum İline geçtiği destanda bi't-timam zikr olunur.

Ve billahi't-tevfik!

¹² [Guşmal: Kulak bükme, terbiye, tedib.]

Ahval-i Ubur-ı Saru Saltık Dede Rahmetullahi Aleyh ba-Cemaat-i Yörükan-ı İslamiyye ez-Anadolu bi-Rum İli ber-Mucibi nakl-i Oğuzname

ber-vechi icmal ve zikr-i inhizam-ı Sultan Merhum İzzeddin ennarullahu burhanehu bad-ı Rum ez-Alicak ve teveccühbaz bi-canibi mülk-ü Rum ve mal u hal oradan seferha çün Sultan İzzeddin Hülagü Han hizmetinden müracaat kıldı. Ve bir müddet seferler meşakkati ve mekayide-i şedide ve gurbet ü kerbetten ki onun naz-ı perverd-i vücudu ona mutad değildi. Bir nice zaman istirahat [111b]

buldu. Bir gün Sahib Fahrüddin ile memleket ve devlet babında kelimeci ederlerdi ve Sultan İzzeddin Sahib Fahrüddin'e eyidir: Biz şimdi Sultan Rukneddin ile ki sulbi kardeşimizdir musalaha edip muarizat ve münazaat zahiren muhabbet ve meveddet-i uhuvvete tebdil olundu. Lakin bizim zamirimiz Muineddin Pervane'nin hilesinden gafil değildir. Eğer halen düşmanlar keydi defi için biz bir kere dahi Han hizmetine azimet kılırsavuz bi-nihayet maslahattır, dedi. Sahib Fahrüddin bu reyi sayıp gördü ve saltanat hazretinin kemal-i hürrem ve hoşyarlığına¹³ dua u senayı firavan kıldı ve armağan ve peşkeşler ve cevahirle murassa' altından bezm-i âlâtı ve eşkun ve kerbuz [?] atlar ve katırlar tertibine meşgul oldu. Şöyle ki az zamanda cümle hazır ve müheyya olundu. Çün feragatle teveccüh muhakkak oldu. Sultanın seraperde ve dehlizini Ruziye çayırında kurdular ve müneccimler ihtiyarı ve mukavimler rasadı birle Sultan azimet buyurdu. Çün Moğol çerisi ve Sultan Rukneddin ve Muineddin Pervane, Aksaray'a eriştiler. Onların düşmanlık vechile geldiklerini Sultan İzzeddin mesâmiine¹⁴ eriştirdiler. Bu vakıadan mütehayyir ve serasime olup kendi halinde muztır ve biçare kaldı. Ki günahsız bunun gibi çeri gönderdiklerine sebep ne oldu? Evladını Sahib Fahrüddin mükeddema bu hali malum etmek için istikbale gönderdi. Ve kendisi hezimet-i azimetine müstaid oldu ve yükyp ve iskal ve etfalini muhaffalar üzerinde koyup hazır durdu ve habere muntazır oldu. Ondan sonra işitti ki çün Sahib Fahrüddin onlara erişti vüzeratı ona mukarrer edip gerek ve gerekmez ihtiyarsız onu orada alikodular ve Moğol Sultan'ı, İzzeddin'in canı kastına cazim olmuşlardır ve yakın geldiler, diye Sultan İzzeddin fi'l-hal nöker u ehl ü iyali birle Antalya'ya azmetti. İki günden sonra [112a] cevr-i Moğol çerisi ve Sultan Rukneddin'e eriştiler. Sultan'ın baki kalan esbab u davarlarını Han için tasarruf kıldılar ve her ne ki hazenede mevcut idi, mevkuf kodular. Ona değin ki Növkali Bahşi ve Bahaaddin Şehinşah Han hizmetinden o mal talebine geldiler. Onlara teslim ettiler ve Elicak, Akşehir vilayetinde Kara Öyük köyünde ve Sultan Rukneddin, Altuntaş köyünde kışladılar ve Moğol çerisi her tarafa seğirdime ederlerdi. Ali Bahadır, Sevri Hisar'da hayli çeri cem etmişti ve dilerdi ki Moğol çerisi ve Sultan Rukneddin'e şebihun eyleye gece kılavuz yolu yavukladı. Çün erte oldu Sultan Rukneddin buyurdu ki Moğol çerisi ile Anastaşu [?] geldiler ve ulu çeriye haber ettiler. Katı çok savaş ettiler. Ali Bahadır kaçmağa yüz tuttu ve uç tarafına düştü. Çün Sultan İzzeddin Keykavus o haberi işitti. İşi hayra dönmekten ümidi kesildi. Kendisi Fasilus katına

¹³ [Hürrem: Sevinçli, mesrur; müferrih, dilgüşa]

¹⁴ [Mesamii: Kulak]

i'lam-ı hal edip ve bir yurt talebine adam gönderdi. Fasilus şöyle ki padişahların kerim âdetidir: ehlen ve sehlen ve merhaben, dedi. Sultan İzzeddin hazır ettirdiği kadar gallere: “Fe iza isteveyte ente ve min maake ala'l-feleki. Fe-gul elhamdü-lillahi'llezi necceyna mine'l-kavmi'z-zalimin”¹⁵, ayetini okuyup “Bismillahi mecraha ve mürsaha”¹⁶ deyip Antalya'dan etfal u iyal u validesiyle Fasilus katına İstanbul'a gitti. Fasilus onun ikram ve taziminde gayet mübalağa kıldı ve kendüye ve ittiba ve eşyaina çokluk tekellüf etti. Ve ulu konukluklar kılıp çok nimetler döktü ve bahşişler verdi. Şöyle ki naz u nimet ve rahata müsteğrak olup vatanlarını unuttular ve her gün iş ü işrete meşgul oldular. Çün Ali Bahadır, Konya havalisinde Altunlu Kervansaray'ında Emir Ahur Uğurlu ittifakıyla cemiyet edip [112b]

Konya'ya Sultan Rukneddin'i muhasara etmeye vardık da yolda münhezim olup uç tarafına düşmüştü. Ve uç tarafında hiçbir duracak yeri yoktu ve daim uç Türkleri şerrinden korkuyla yürürdü ki tutup Sultan Rükneddin'e göndermeyeler. Havaşi ve nökeriyle o dahi İstanbul'a Sultan İzzeddin hizmetine müteveccih oldu. Fasilus, onu gayetle hoş tuttu. Enva-ı kerem ve esnaf-ı niamı birle onu müzeyyen ve mün'am kıldı ve buyurdu ki geri evvelki gibi Sultan İzzeddin hizmetinde ola. Ve birkaç gün Fasilus Rumeli'nde düşmanları zahir oldu. Ali Bahadır'ı onların define gönderdi. Ali Bahadır kelamet ve bahadırılığıyla Fasilus'un düşmanlarını kahreledi. Ol vasıta birle onun mertebesi Fasilus katında yüceldi vekar u haşmeti ziyade oldu ve her kerre Fasilus hazenesinden ona hilatler ve mal ve nimet firavan erişirdi. Bir gün Sultan İzzeddin ve Ali Bahadır, Fasilus'a eyittiler: Biz Türk tayfasıyız daima şehirde durmazız, taşrada bize bir yer ü yurt tayin olsa. Anadolu'dan bize taalluk-u Türk evlerin getirip onda yayılsavuz ve kışlavuz, dediler. Fasilus Dobruca İlini ki iyi devvar-ı bi-yuharrik-i tendürüst ve ab u havası hup ev yerleridir. Onlara yer ve yurt verdi ve Anadolu'daki kendülere taalluk Türk obalarına el altından haber ettiler. Kışlak bahanesiyle Saru Saltuk ile İznik'e inip İzmit'ten Üsküdar'a gelip çok Türk evi geçti ve hayli zaman Dobruca ilinde iki üç pare Müslüman şehri ve otuz kırk bölük Türk obaları vardı. Fasilus'un düşmanlarına cevap edip kahrederlerdi. Bir gece İstanbul'da Sultan İzzeddin ile Ali Bahadır işrete meşgul olmuşlar, esnay-ı tekaddüh de Sultan İzzeddin mukarriplerinden birkaç eblehin diline bu geldi ki çün Sultan, kadim memleketinden ayrı düştü. [113a] Ve yemen-i teyid-i rabbani birle Sultan'ın ittiba u haşemi¹⁷ şimdi çoğaldı. On on iki bin er vardır. Eğer fırsat gözleyip Fasilus'u bulursuz onda ortadan götürüp İstanbul'un ve bu memleketin padişahlığı bilkülliye Sultanın olur. Ondandır Anadolu'ya dahi fırsat bulunur, dediler. Şarapdar-ı kiber-i kidyet-i rum idi. Kendi cinsine meyli sebebiyle ertesi katına varıp bu avazı Fasilus'a setirle takrir ettiydi. Fasilus, uslu u akıl kişiydi. Bu işi fil hâl zahir etmedi ve birkaç gün

¹⁵ [Mümin Suresi Ayet 28: Yanındakilerle birlikte sen de gemiye yerleştiğinde, 'Bizi bu zalimler topluluğundan kurtaran Allah'a hamdolsun!' de.]

¹⁶ [Hud Suresi Ayet 41: Gemi, yüzerken de dururken de Allah'ın adını anın!]

¹⁷ [Haşemi: Kendisine bağlı, çevresi]

¹⁸ [Köşiş: Çalışma, sa'y]

fırsat gözledi. Fil hâl dersem el götürürler, diye üşendi. Bir gün bahaneyle Emir-i Ahur Oğuzlu Beyi ve Ali Bahadır'ı evine okudu ve tutup demirleyip hapsedti ve Sultan'ın İstanbul'daki evine müvekkiller gönderdi. Ve birkaç günden sonra Sultan iki oğlanlarıyla bir berk kaleye gönderip hapsedti. Ve anasını ki Fasilus'un kız karındaşıydı iki küçük oğlancıklarıyla İstanbul'da kendi evinde kodu. Sultan iki büyük oğlu Gıyaseddin Keykaus ile o kalede mahpus kaldı. Ve Tekfur birkaç günden sonra Emir-i Ahur'un gözüne mil çekip kör eyledi ve Ali Bahadır'ı öldürdü. Ve Sultan'ın ve Bahadır'ın etbar' ve eşya ve nökerlerinden kim ki mürtet olup Mesih milletine girdi aman bulup kurtulurdu. Ve her kim ki İslam dinini can sahifesinden nakşedip mürtet olmadı, Fasilus'un zindanında ebet kaldı. Hak Teâlâ Sultan'ın kardeşine ilham etti. Sinop'tan Deşti Hanı Berke Hana haber gönderip kardeşimi kurtar, diye rica eyledi. Han-ı Kırım dahi azim çeri gönderip. İttifak o yıl muhkem kış oldu. Tuna suyu katı dondu. Berke Han'ın çerisi buz üstünden geçip Sultan'ı o kale hapsinden çıkarıp halas ettiler. Berke Han dahi çokluk çeriyle artlarınca geldi ve İstanbul'u hisar edip [113b]

Tekfuru inlettı. Sonra sulh etti ve Tatar leşkeri Sultanı Berke Han hizmetine getirdiler / götürdüler. Han ona gayet de izaz ve ikram kılıp nevazeş etti ve kerratla toyluyup onunla kımız ve kımran doluları içti ve gergi gibi sivri gâlledi [?] yani aslına göre riayet etti ve Dobruca Türklerin Saru Saltık ile Deşt-i Kıpçak'a iletip Sulucad ve Su'daki Sultana tımar ve Türklere yer ve yurt verdi. Bu halden sonra Sultanın anasını küçük şehzadeler ile Fasilus gemiye koyup denizden Kuru yerine gönderdi. Ve ol yerin Subaşılığı mahsulün şehzadelere tayin edip Ana Kapısından düşenliği o Hatuna verdi. Onun için şimdi dahi zıkr olunan kapıya Ana Kapusu derler. İttifak bir gün Ana Hatun kapıya muttasıl olan burç üzerine çıkıp def'i-gam ederken nagah-ı efvah da gayrı vaki bir haber şayi olup dediler ki Sultana yolda ecel erişip fevt oldu. Ve Ana Hatun bu nikbet haberi gerçek sanıp ve tahammülle mecal kılmayıp bi-ihhtiyar kendisini yere vurup figana başladı. Akıbet bu musibet ile burçtan düşüp fevt oldu. Fasilus Kara Feryei ulu kardeşine verdi. Kiçi kardeşi katına getirdi çün Sultan İzzeddin anası vakıasını ve iki oğlancıkları Fasilus katında esir kaldıklarını işitti. O hasrette gece ve gündüz ah edip nagah ve namuratlık eyyamına sabretti ve âlem-i gaybetten bu şiddete bir ferec ola diye umardı. Sonra Berke Han, Karmuk bazı nevahisini dahi verdi. Çok müddet Kırım'dan Kara Boğdan iline değin Müslümanlıktı. Kara Boğdan'da dahi adına mescidi durur.

Sultan İzzeddin mal-ı hali ve İlhanilerin Âl-i Selçuk'a müddet-i medîde istiladan sonra inkırazları ve Karamanlının haramilik ile tasallutları ve nam u nişanları fena olduğu Âl-i Osman [114a] kişveristanın icma-ı ümmetle zuhuru ve akıbet umurları cihad u gaza berekatından hayr-ı mahzı olduğu bu vecihle vaki olmuştur.

Ki çün Sultan Rukneddin Moğol leşkeri muavenetiyle kardeşi Sultan İzzeddin'i İstanbul'a kaçırıp ahir-i kâr-ı müdebbir umuru olan Muineddin Pervane Beyin hıyaneti ile Moğol leşkeri galebesinden aciz u muztarip olup cemi-i Rum'un mahsulatını

İlhan'a vermekle ve bizzat yılda bir Tebriz tahtına varıp peşkeş ve itaatle müdada mümekkin olmayıp ve Moğol Beyleri ona zehir içirip enva-ı zecr ile helak eylediler. Ve Sultan Gıyaseddin nam küçük oğlamı Konya tahtına geçirip saltanata bir kuru namıyla iştigal edip memalik-i rum'un emvalini Moğol leşkəri tasarruf ettirdi. Ve Sultanın, Selçuk Hatun nam hüsn ü cemile hemşiresini nikâhla İlhan'a verip ve kendisi lazım olduk da Tebriz'e varıp İlhan'dan riayet bulup def-i i'da ederdi. Ta ki bu esnada Ermenek Dağlarında olan Etraktan Nure Suyu evladından Karaman adlı bir harami peyda olmuştu. Ve Muineddin Pervane ona tımar verip muti etmişti. Ve tekrar harabata başladık da mezbur, ekser tevabiiyle katl olunup ve küçük oğulları bir kalede hapis kılınmışken Muineddin Pervane, Sultan'dan dilek edip hapisten itlak olunmuştu. Ve kılıç eri olduk da akıbet gerek zâde gerek şûr mazmunu üzere babası gibi gümrah olup haramilik ederdi. Ve Sultan Gıyaseddin Küçük, İlhan hizmetinde iken mezbur Karamanoğlu bazı evbaş ve kallaşıyla fırsat bulup Konya şehrine müstevli olup erkân-ı devlet ve ayan hazreti katleyeyip hazayin u emvali firavan tahsil eyledi. Bu esnada İstanbul'dan Berke Han hizmetinde olan Sultan İzzeddin'in bazı evladı tekfur hapsinde kalmış idi. Ve ekser vefat edip ahvalleri namalum idi. [114b]

ve Karamanoğlu hile ile bir meçhul Türki peyda edip ve fahirbâd-ı şahane libaslar giydirip ona İstanbul hapsinden kaçan Gıyaseddin Keykavus bin Sultan İzzeddin'dir diye itibar ve iştilhar verip bir bedbaht Cimri, Âl-i Selçuk tahtına geçirip kendisi vezaret ve vekalet namıyla istila buldu. Ve o eyyama dek Memalik-i Rum'da hâlâ Bağdat gibi Acem Defteri yazılırdı. Karamanoğlu o tarzın mahirlerini katledip işbu eyyam-ı şerifte mamul bih olan defteri peyda ettirdi. Ki bazı ibarat-ı lazıme Farisî ile olup ekseri Türkî'dir. Ve çün bu haber-i mevhuş İlhan'a erişti. Derhal İlhan-ı A'zam Abaka Han, oğlu Oğuz Hanı, Sultan Gıyaseddin Küçüğü, Moğol'un azim leşkəri ve beyleri ile ve Sahib-i A'zam Fahrüddin Alişahi ki Tebriz'de İmaret-i Alişah onundur, isti'callah Rum'a gönderdi. Ve bu haberi havaric-i hafiiye işitip enva-i teaddiye başlayıp azm-ı firar ettiler. Ve Konya halkı mustarip olup cenge başladılar ve havarici şehirden çıkardılar. Zira a'lamu ulema-i zaman a'ni Konya'da Kadı ve Müfti olan Siracüddin el-Urmevi bizzat hariciye ok atıp ve katillerine fetva vermekten havaric kaçıp Cimri, hariciyle Ermenek'e vardı. Ve İlhan bu cihetten Mevlanay-ı mezburu Memalik-i Rum'a Kadıasker etti. Ve Padişah-ı Rum bu şevketiyle gelip hayli köşiş¹⁸ ve köşışten sonra Cimri ile cenk edip Cimri giriftar oldu ve Kırmızı edükten Cimri olduğunu bildiler. Zira Kırmızı edük o zaman padişahlara mahsus idi. Ve melunun derisini yüzüp ve saman döküp ibret için bilad-ı Rum'da gezdirdiler. Ve Karamanoğlu'nun tevabî-i ekser kılıçtan ve bakıyyetu's-suyuf Ermenek Dağlarına kaçıp nabadîd oldular. Badehu nice zaman def-i fitneden sonra Gıyaseddin Küçük, Konya tahtına geçip [115a] ve İlhan-ı A'zamın haraçgüzarlığını ederken ittifak o zaman Deşt-i Kıpçak'ta Berke Han hizmetinde olan Sultan İzzeddin fevt olduk da oğlu Sultan Mesud'u Berke Han gemiyle Sinop'a gönderip o dahi Tebriz'e İlhan-ı A'zam hizmetine varıp ve Rum saltanatını ikiye bölüp Sivas'ı tevabiiyle ona verip Konya'yı tevabiiyle Gıyaseddin Küçük tasarrufunda kaldı. Ve Sultan Gazan ahbine

dek Rum saltanatını bu iki padişah bi'l-iştirak zabt ederlerdi. Badehuma Sultan Gazan şeref-i islam ile müşerref olup ve vunik-i din-i mübin-i Muhammed'in sallallahu aleyhi ve selleme i'tila bulup tavayif-i küffar-ı haksar oldu. Ve Âl-i Selçuk bakayasından Sultan Alaaddin Keykubat'tan Feramirza İlhan-ı A'zam Sultan Gazan hazretlerine varıp Rum Saltanatını ona takviz eyledi. Ve o dahi gelip Konya tahtına geçip bir iki yıl gaza ve cihada iştilal eyledi.

İttifak ol mübarek zamanlarda Osman Gazi Söğütcük serhatinde ad çıkarıp gaza ederdi. Ve Şeyh Ede Bali aleyhirrahmeti hayli müritleriyle onda sakin olup Osman Gazi saltanata eriştiğin ilhamıyla bilmişti. Ta ki Osman Gazi dahi vakıada gördü ki bir ağaç göğsünden çıkıp gölgesi yeryüzünü tuttu ve Şeyh hazretlerinin evinden bir ay doğup bunun koynuna girdi. Ala's-sabah hazreti şeyhin hizmetine varıp vakıasını takrir ettik de şöyle tabir ettiler ki cenabınıza saltanat müyesser olup yeryüzüne adalet gölgesini bırakasın. Lakin bizim kerimemiz nikâhınıza dâhil ola gibi derhal Osman Bey kabul edip ve akd-i nikâh ve zifaf kılınıp o bânuy-u muhaddere Sultan Orhan'ın valideleri olmuştur. Ve bu âvâze cihamı kaplamışken Osman Gazi asla tarzını şaşırmaıyıp ve gaza u cihada meşgul olup zaman-ı ferağatta sayd u şikârdan hali olmazdı. Hatta o esnada şikâra çıkıp bir imamın evinde konuk iken gördü ki bir cild-i kelim-ı kadim [115b]

enva-ı fütühat-ı cemile dahi müyesser ola.

Bi-avnillahi teala temmeti'l-kitab bi-avnillahi'l-meliki'l-vehhab.

Ve sallallahu teala ala Muhammedin ve âlihi ve sahabihi ecmain.

Ve'l-hamdülillahi rabbi'l-âlemin. [116a]"

Sonuç

Bu çalışma, Dobruca ve Sarı Saltuk hakkındaki kaynaklar arasında yer alan Seyyid Lokman Selçuknamesi veya Oğuzname'sini konu edindi. Seyyid Lokman Oğuzname'sinin tek nüshası Avusturya Milli Kütüphanesinde yer almaktadır. Eserin adı geçen kütüphaneden temin edilen nüshası bugün kullanılan Türkçe'ye Latin harfleriyle aktarıldı. Ayrıca eserin bir kopyası da yine çalışmanın sonuna eklendi.

Dobruca ve Sarı Saltuk tarihi hakkında İbn Batuta başta olmak üzere seyyahların dışında Yazımcı'nın Tevarih-i Âl-i Selçuk isimli eseri bulunmaktaydı. Bu kaynaklar arasında Seyyid Lokman Oğuzname'si de bulunmaktadır. Fakat son yıllarda İbn Serrâç'a ait eserin çeşitli kütüphanelerdeki parçalarının bir araya toparlanmasından sonra yapılan çalışmalar, Sarı Saltuk konusu daha belirgin hale getirdi. Kitabın yazarı hem Sarı Saltuk'u hem de halifelerini yakinen tanımakta ve onlarda doğrudan görüşüp aldığı bilgileri de eserine kaydettiğini bizatihi kendisi ifade etmektedir. İbn Batuta'dan da önceki bir vakitte, kitabını yazmış ve Sarı Saltuk'un yaşı ve ölüm tarihini de kaydetmiş. İbn Serrâç'ın Tuffah ve Teşvik adıyla tespit edilip çalışma yapılan eser de yer alan bilgiler, Seyyid Lokman'ın aktarmış olduğu bilgilerin doğru olduğunu göstermektedir.

Dobruca ve Sarı Saltuk tarihi hakkında yürütölen birçok çalışma, kaynakların tetkikini yaparken bilimsel olmaktan uzaklaşmış ve siyasi kararları veya kararların

doğrultusunda bazı sonuçlara varmak istemişler. Fakat bu girişimler, sonuçsuz kalmaya kalacak ama bu çevrelerin fikir ve görüşlerinin doğruluğuna inanan ya da siyasi bir program olarak inandırılanların düşürüldükleri zayıf ve savunmasız halleri, kurmak istediklerinden daha büyük bir zarar vermektedir. Dönemsel olarak inşa edilen bilgiler, değişime uğrayan dönemin ardından daha büyük bir zaaf oluşturur. Bunun için modern dönem tarihçiliği ve bunun inşa süreçlerinin oluşturduğu yöntem ve yaklaşım, söylenildiği ve düşünüldüğü gibi bilimsel değil, belki tam aksine tarih inşa merkezinin arzuladığı, siyasi, ideolojik kurgusunun parçası hatta buna hizmet eden bir araçtır. Bu nedenle geçen yüzyılda Dobruca etrafında ve daha dar olarak Sarı Saltuk üzerine yürütülen çalışmalar, Dobruca'nın yeni kazandığı coğrafik ve siyasi sınırlarıyla ilgilidir. Mümkün merite ilgili çevreler, kendi siyasi meşruiyetlerini ve derin, köklü izleri sürerek Dobruca'nın yeni statüsünü makul ve meşru kılmaya çalışmışlar.

KAYNAKLAR

Refik, A. 1924 – Ahmed Refik. Geçmiş Asırlarda Türk Hayatı Âlimler Sanatkârlar, İstanbul: Orhaniye Matbaası, 1924.

Bakır, A. 2008 – Abdullah Bakır. Yazıcızâde 'Ali'nin Selçuk-Nâme İsimli Eserinin Edisyon Kritiği, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, Danışman Prof. Dr. Hüseyin Salman), İstanbul: 2008.

Bardakçı, N., Sarıkaya, M. S., Gürkan, N. 2013 – Necmettin Bardakçı, M. Saffet Sarıkaya, Nejdet Gürkan. İbnü's-Serrâc'a Göre Sarı Saltuk. Tasavvuf Dergisi, Yıl 2013, Sayı 32, ss. 75–110.

Güngör, H. 1986 – Harun Güngör. Seyyid Lokman ve Oğuznamesi, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı 44, Yıl 1986, ss. 91–103.

Köprülü, F. 1943 – Fuad Köprülü. Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları. Belleten, Cilt VII, Sayı 27, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1943, ss. 379–458.

Kütükoğlu, B. 2003 – Bekir Kütükoğlu. Lokmân bin Hüseyîn. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Yıl 2003, Cilt 27, ss. 208–209.

Lagus, J. J. W. 1854 – Jacob John Wilhelm Lagus. Seïd Locmani ex libro Turcico qui Oghuzname inscribitur excerpta, primus edidit, Latine vertit, explicavit. Helsingforsiae, 1854.

Kiel, M. 2009 – Machiel Kiel. Sarı Saltuk. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Yıl 2009, Cilt 36, ss. 147–150.

Vatan, Ö. 2003 – Özgül Vatan. Sytzigân – Baba Syrgiannes – Baba Saruca, Saltuk et-Türkî Ya Da Nam-ı Diğer Sarı Saltık Hakkında. Alevilik – Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Yıl 2003, Sayı 8, ss. 133–176.

Öztürk, E. 2011 – Eyüp Öztürk. İbnü's-Serrâc ve Müvelleh Dervişler: Teşvîk'ul Ervâh ve'l-Kulûb ilâ Zikri Allâmi'l-Guyûb İsimli Eseri Bağlamında. (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve İslam Sanatları Tarihi, İslam Tarihi Bilim Tarihi, Doktora Tezi, Danışman Prof. Dr. Nesimi Yazıcı), Ankara: 2011.

Sarıkaya, M. S., Bardakçı, N., Gürkan, N. 2014 – M. Saffet Sarıkaya, Necmettin Bardakçı, Nejdet Gürkan. 715/1315’de Yazılan Tuffâhu’l-Ervah’a Göre Sarı Saltuk. Balkanlara Gidişinin 750. Yılında Uluslararası Sarı Saltuk Gazi Sempozyumu Bildirileri, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2014, ss. 293–311.

Tancı Ebû Abdullah 2004 – Tancı Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta. İbn Battûta Seyahatnâmesi, Cilt 1, Çeviren A. Sait Aykut, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004.

Wittek, P. 1952 – Paul Wittek. Yazijioghlu ‘Ali on the Christian Turks of the Dobruja. Bulletin of the School of Oriental and African Studies, XIV / 3, 1952, pp. 639–668.

Evliyâ Çelebi 2011a – Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemed. Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 2. Kitap, Hazırlayanlar Zekeriya Kurşun – Seyit Ali Kahraman – Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Evliyâ Çelebi 2011b – Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehemed, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi 5. Kitap, Hazırlayanlar Yücel Dağlı – Seyit Ali Kahraman – İbrahim Sezgin, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِالْحَمْدِ لِلَّهِ

حَمْدِ وَسَيِّئَاتِي بِمِثْلِ قِيَّاسِ أَوْلِي خَالِقِي وَجِنِّ وَنَاسٍ حَضْرَتِي لِيُنْجِيَهُ كَلِمَةُ أَبِو الْبَشْرِ
أَدَمَ حَفِيٍّ فِي اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَسُنَّ طُوفَانَ نُوحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَضْمُونًا مَسَاسِلِ
قُلُوبِ يَأْفِكُ بْنُ نُوحٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ أَوْلَادُهُ بَيْنَ الْأَتْرَافِ أَعُوذُ خَافِي مَشْرِفِ
تَوْحِيدِي لِيهِ مُشْرِفِ قُلُوبِ وَأَنْتَ الَّذِي نَفَرُوا وَعَلَّزُّونَ يَكْرِي دَرَّتْ نَفْسِي
أَخْفَادِي سِرْخِيلِ قَبَائِلِ أَيْدِي بِيُورْدِي وَدُورِ خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِ الْحَيَّةُ
وَالشَّادِنِ عَهْدِ خَلْفَاءِ رِاسِدِينَ رِضْوَانِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ وَطَبَقَاتِ
سُلْطَانِي كَامِيَابِ أَيْمَانِ دُخْمَانِ كَثْرَةِ أَوْقَاتِ أَحْكَامِ أَتْرَافِ جِهَانِ كَثْرَةِ أَسْلَافِ
مَعِينِ وَطَهْرِي أَيْدِي وَعِزِّ التَّابِعِينَ لَهُمْ بِأَحْسَانِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ بِعَدْوِ
جُورِ أَعُوذُ لَسُنْدِنِ آلِ سَلْجُوقِ اسْتِيْلَانِ بُولُوبِ هَمْدَانِ رُومِ كَلُوبِ
غَزَايِدِ اسْتِغْثَالِ أَيْدِي وَآلِ جِنْكِي زَكِ دَجِي عَمَّا قَبْتَرِي مَحْمُودِ أُولُوبِ
غَزَايِدِ خَانِ سَلْمَانِ أُولِي وَأَوْلِيَادِنِ صَادِرِ مَعَالِقِ عَلَيْهِ الرَّحْمَدُ
بَعْضِ تَرَكِ أَوْ بَارِي أَيْلِهِ رُومِ أَيْلِنِهِ كُجُوبِ دِيرِ وَجِهَةِ نَوَاحِي سِنْدِ سَاكِنِ
أُولِي وَبِالْجِلَّةِ مَقْدَمَاتِ الْمَجْمَعَةِ الْعَظِيمَةِ فَتَحِ تَسْطِينِ أَوْلِي أَيْلِهِ
نَتِيجَةِ سِيَّاتِمِ هَمَايُونِ آلِ عَثْمَانَ كِشُورِ سِنْدَانِ دِهْ ظَهُورِ بُولَمَعِينِ بَعْضِ
مَخَادِيمِ آلِ سَلْجُوقِ أَجْمَالِ أَحْوَالِ دِينِ أَعُوذُ نَامَهُ دِنِ انْتِخَابِ ائِمَّتِهِ
إِشَارَةِ ائِمَّتِهِ كَلِيمَةِ بِنَاءِ ائِمَّتِهِ بِالسُّوْلِهِمِ ائِمَّتِهِ ائِمَّتِهِ ائِمَّتِهِ
صَالِقِ عِبُورِي رُومِ ائِمَّتِهِ الَّذِي بِيُورْدِي أَيْدِي هَمَانِ هَمَانِ أَعُوذُ نَامَهُ
تَتَبِعِ ائِمَّتِهِ بِأَيْدِي أَجْمَالِ ائِمَّتِهِ سَيِّدِ قَهْمَانَ ائِمَّتِهِ دَكِهِ مَعِينِ نَطْلِ الْعَدْوِ
بَأَعْتِ دَعَايِ خَيْرِ أَوْلَادِهِ وَبَيْنَهُ تَشْرِفِ أَجْمَالِ أَحْوَالِ آلِ سَلْجُوقِ
دَرْقُونِهِ بِرُومِ جُوبِ نَقْلِ أَعُوذُ نَامَهُ بِوَسْلَاتِيكَ ائِمَّتِهِ سِيَّاتِمِ سَلْجُوقِ بِنِ دَقَاقِ

ابن

ابن اړطوغرول بزلفضان خان که طغشور بقی بن کر کچو خواجده سلند بنو قوق
 صو کندند، حنط او خنتن سر جندنه عدالت ایلده خانلق ایدردی سلجوق قوت
 اولدقده اوچ اوغلی فالدی ارسلان بابا سایی پرینه قان اولوب واسرا نیل
 قغلطاش اولوب سیکا نیل غزاده شهید ولدی طغرل محمد و جعفر و داود
 ادر اوچ اوغلی فالدی بو اوچ قزداش بابا لوی قانی طلبنه غزایه وارد قن
 طغرل محمد سیر اولدی و ذکر اولنان ایکی قزداش دفعه اتله جنک ایدوب
 طغرل محمدی خلاص ایلدی بر و سلطان محمود غزنوی بی نابغ اولوب خد
 ایدکن سلطان محمود بوناردن اندیشه چکوب برکون امتحان ایچون طغرل
 محمد ایتدیکه بزه یاردم لازم اولورسه قان اولان عموجه کوز ارسلان خان
 نه دکلا و قچی کوندرمه کادردر طغرل محمد ایتدیکه سلطان قاج اوق کوندر
 هر عهد نه بر تومان لشکر یعنی اون بیک چری ارسال اولور اکا بناء سلطان
 التي عهد اوق کوندر و ب والتمش بیک تاتاریا ردمه کلوب و هندستان
 غزاسنه واروب انواع فتوح دضا کر و کیر و کلوب آل سلجوقی اموصو بیدن
 خراسان کچوردی و سلطان محمود قوت اولوب قزداش سلطان سمود
 تخت کچردی و آل سلجوقله اوزلشمیوب و بیچه دورلو تفرقه خالدت
 صکره طغرل محمد باد شاه اولوب و بغداد خلیفه سی الطایع سه جنابنه
 اطاعت ایدوب اولاکر مانی تخت ایلوب بعد خلفاه بغداد دن القائم
 باسه عهدند و واروب ههانه متصرف اولوب تخت ایدردی و بونک پرینه
 سلطان عزالدین ابوشجاع الب ارسلان بن محمد بن جعفر بیک بن سیکایل
 تخت کچوب و سیرا ز اقلیمی فتح ایدکن صکره اون ایکی بیک ادا یله زو
 ملکی ارمانیوس اوزر و واروب روم لشکر فی صیوب ارمانیوس بی دری طوتد
 و اوچ کره بن بزبک فلوری ییلده خراج و بر مک شرطیله اذاد ایلدی بعد
 واروب ماوراء النهر ده برمد قلعه سن ضربله اوب و دزدارین طوتوب

حضورینہ کتورد کہ سیاست بیورضاغله سلطان بزچاق چکدی و سلطانک
 حاضر اولان قولتوی دزداری قتل اتمک استدکه سلطان زیاده تیرانداز
 اولغین اوقیلہ اورمق استیوب خذمتکارلری انک قتلندن منع ایلدی.
 اتفاق اوق خطا ایدوب دزدار پادشاهی چاغله اوروب هلاک ایلدی.
 بعدہ اوغلی سلطان ملکشاہ تختہ کچدی و نظام الملک بونک وزیر ایلدی
 دورت کره یوز بیک عسکر ایلہ روم تکفورنک اوزرنه کلوب رحه
 ایرشدکه قونوب راحت اولدقد رضکر برقع بازدار ایلہ شکار واردقن
 تکفورک و اولنه راست کلوب گرفتار اولدی و میں شکار خاقل کسنه ایلدی
 جمله یولدا شلرینه تبیہ ایشدی که اگر بر واقعہ اولورسه پادشاه
 احوالی کزیده لر اکا بناء قراول باشیدن سوال اتمکد بر پادشاه اوچتیر
 یوز دیوسور دیر تاکه بوجا بنیدن نظام الملک دخی گاه اولوب پادشاه
 خسته ذریوا خفاء خالده پادشاهی خلاص ایدوب نابینار نه صلح
 و صلاح ایدرکن تکفور راضی اولیوب چنکده طوتلوب و سلام پادشاهی
 تکفوری خراجہ کسوب ازاد ایلدی و استنبولده بر مسجد یا ایدوب
 اسلام خطبه سی او قدری و پادشاه خراسان و اردقد رضکر تکفور تکرار
 عصیان اتمکین روم سلطنتن سلیمان شاه نام اوغلنه و یروب و عظیم
 لشکر ایلہ واروب قونیه فی تحت ایدینوب شهر حصنار ایلدی و فوت اولد
 اوغلی سلطان محمود یرینه کچوب بعدہ اول دخی فوت اولوب یرینه اوغلی
 سلطان مسعود پادشاه اولدی بعدہ اول دخی فوت اولوب یرینه اوغلی
 قلیچ ارسلان پادشاه اولدی و مذکور دخی فوت اولوب یرینه اوغلی سلطا
 غیاث الدین قونیه تختنه کچدی و سایر قرنر اشریله نراعدن خالی
 اولیوب عاقبت اون بر قرنر اشریله سلطان رکن الدین غلبه ایدوب
 کچنسر و جلا و وطن ایدوب و سینوبدن کیه بنوب استنبوله تکفور

کلورکن

كلوركن ديان مغربه دوشوب واندن اندلس پادشاهي تكفورده كوندردى
 واندن متمكن اولوب سرگذشتي چوقدر رجوع بذكر بقیة احوال سلطنت
 سلطان ركن الدين براءد سلطان غياث الدين مزبور بوسلطان ركن
 الدين سلطان سليمان شاه خلیع عام و عامل و فاضل و عادل و شاعر و كامل
 پادشاه ایدی شیخ نظامی علیه الرحمه مخزن الاسرار کتبابی بونک اسمی ^{ساربله}
 موشع قلوب ارساله ایتدکن بش بیک التون نقد و بش آت و بش قتر ختی ایله
 و بر قاج بوججه خلعت فاضله ارساله امتشدد و بونک سایر قره اسلر نیک
 هر بری بر برده حکومته باشلدیلر و کرمی بیه واروب کلی غزا ایتدی و فوت
 اولدقده اوغلی غزالدین قلیج ارسالن قونیه تختنه کچوب عالم طفولیتده
 پادشاه اولدی اتفاقاً اوج بکلیزندن مظفرالدین محمود اکثر امیر اسلام
 اتفاق ایدوب سلطان غیاث الدین کیخسرو بن قلیج ارسالنی استنبول
 تکفوریندن کتوردوب قونیه ده پادشاه ایتدیلر و سلطان غزالدین کوچک
 اولمغله عتوجه سنک ان اوپوب تابع اولدی و بود کلو غربت و کربندی
 صکره کیر و سلطنتنه ایرشدی صکره نظالمی غزاسنده واروب فتح ایدین
 بعدد الاشهر تکفوری اوزرینه واروب وبالذات تکفور ایلله اوغراشوب
 و سکوا ایلله یره اوروب و خاص کیر ملعونک باشین کسرکن پادشاه
 ترجمه اوزره صلی و یردی درب قاچدقد بضمکره لشکر اسلام غنایم اخذندن
 بر ملعون فرنگ پادشاهی تنها بولوب شهید ایلدی بعدد سلطان غزالدین
 کیکاوس بن سلطان غیاث الدین دولتله قونیه تختنه کچدی و قونیشلری
 انواع محالفتد بضمکره پادشاهلق آکا قار بولدی عاقبت دق مر فسیله
 فوت اولدی سلطنتده قونیشلری کلی نزع ایتدکن صکره بالاتفاق
 ارشدلخوانی سلطان علاء الدین کیقباد پادشاه اولدی که بونک زمانه
 هلاکوا ایرنر عزم ایدوب آل عثمانک اجدادندن ارطغرل غازی رومه

سلطوب رعایت بولشد لشکر چنگیز خان ولایت ایرانرا استیلا بولوب و خوار
 شاه قاجوب اخلاطه کلدکن ارمنشاه ملک اشرف رومه فرار ایدوب
 سلطان علاء الدین کیقباد دن استمداد ایلدی اکانا بناء خوار زمشاه
 دخی برقیش اخلاطه کجنوب اول بهارده عزم روم ایلدی و بوجانیدن
 سلطان علاء الدین کیقباد عظیم لشکرله ملک اشرفی اوکجه قراول
 ایدوب خوار زمشاه ایله جنک ایتکه روانه اولدی و خربرتن مقابله
 و محاربه ایدوب خوار زمشاه جنکله نابیدیا و لغین سلطان روم مظفر
 و منصور اولدی اندن ملک اشرف اخلاطه کوندوب و کندوسی سعادتله
 کرجستان غزاسته واروب و پنجه دفعه اول کفرخچه بیر گوشمال
 و یروب بعد قونیه تخت کچوب قباد اباد نام برلطیف باغ دککشا
 بنا ایدوب اندی پنجه زمان عیش و عشرت و نوشله کچوردی تاکه
 تکفور مقهور استنبولدن غم قونیه ایتدکن واروب بیکشهرده بئو
 الله تعالی کفار خاکساره غالب کلوب و اول غزاده مرحوم ارطغرل بلک
 و عثمان غازی چوقلق بهادرلک ایدوب سلطان روم دن رعایتلر
 بولدی لر غاقبت سلطان علاء الدین کیقباد دخی وفات ایدوب برینه
 اوغلی سلطان غیاث الدین کچسرو مستقل پادشاه اولدی تختله
 کچدی و بونک عهدنده مدبر کتخدر چوقلق قالمیوب و مغول
 لشکری ارض روم شهرین الوب قتل عام ایتدی لر و پادشاه اسلام
 واقف حال اولدوقه انتقام اچون عظیم لشکر جمع ایدوب ارض روم
 قریبن کوسه طاعنه واروب درنک ایتدی و اول جانبد مغول
 لشکری کلوب ذکر اولان طاغک اطرافن احاطه ایتدی لر عاقبه الامر
 پادشاه اسلام لشکر بنه چشم زخم ایشوب واقعده اوغرا دیلر
 و قاجوب قونیه شهر بنه کلدکن ابرق پادشاه محنت بولیوب مرصن

اولوب

اولوب و اول خسته لك علاج پذير اوليوب بر ايكي يلدنضكره و فاش
 ايلدي و كثرت فتهرتدن عز الدين كيكاوس و ركن الدين قليچ اسلات
 نام شهزاده لوي اختلافه قادر اوليوب بالاتفاق اشترك اوزره تخنه
 جلوس ايلدركه اول عهدك شعرا سي ديشلردن هيچ كسه كو مشد
 عالمه اي عزيزان بر عورته ايكي اربرايله ايكي سلطان و چون بر
 مدت بو ايكي قزداش بوجه اشترك مالك رومده پادشاه اولدلو و ان
 ايامده هلاكوخان بغداده مستولي اولوب خليفه المستعصم بالله طوق
 شهيد ايلدي اذن القوب حلب اوزرته كلدي اسبو ايكي قزداش معاً
 هلاكوخانه واروب بولشديلر و هلاكوخان حلبني فتح ايتد كدضكره
 ذكر اولان روم سلطانلر انوع احسان ايدوب خلعت و رعاستله
 رومه كونددي و بچه زمان بوجه اشترك سلطنت ايدوب روزگار
 كچورديلر فاقت الامراحوال لري ذكر كون اولوب حساد بد نهاد كچر لري
 ما بيلر نده نزاع واقع اولوب سلطان ركن الدين قزداش عزالدين طوق
 حبس ايلدي كه خلاص اولوب و ايلخان خدمته واروب بچه زمان
 انواع عزت و كر بدمضكره كپرور و مملكتشد كه بعيه احوالي مرحوم
 صار و صلتق دده روم ايلنه كچر و كي داستانه بالتمام ذكر اولنور و با
 التوفيق احوال عبور صار و صلتق دده رحمة الله عليه
 باجمعت يوزكان اسلاميه اذانا طوي بروم ايلي بر موجب نقل
 اوغوز نامه بوجه اجمال و ذكر انهم سلطان مرحوم عز الدين اناراسه
 برهان باروم از عليچاق و توجه باذبحان ملك روم و مال و حال او
 دران سفرها چون سلطان عز الدين هلاكوخان خدمتدن مراجعت
 قلدي و بر مدت سفر لر مشقتي و سكايد شديد و غربت و كر بتدن
 كه انك ناز پرورد وجودي كه معتاد كلدي بر بچه زمان استراحت

بولدي بركون صاحب فخر الدين له ملكت و دولت با بنده كلي ايدردوي
 و سلطان عز الدين صاحب فخر الدينه ايدربن شادي سلطان ركن الدين
 كه صلبى و قر اشمن دره صلحه ايدوب معارضت و مناذعت ظاهر ا
 محبت و موذت اخوت برتبدیل اولندي لكن بزم ضمير من معين الدين پروان
 حيله سندن غافل دكلد اگر حال دشمنان كيدي د فعي چون بزبر كره دخي
 خان خدمتته عزمت قلوب ساوزي نهايت مصلحت ايددي صاحب
 فخر الدين بوزاي صنايب كوردي و سلطنت حضرت تنك نما احرار و مشايخ
 دعا و ثنائى فراوان قلدي وارمغان و پيشكش و جواهر له مرصع التو
 بزمر الاقاي و اشكون و كرو ز اتار و قتر لر تر يتينه مشغول اولدي سويله
 كه اذ زمانه جمله حاضر و مهتيا اولندي چون فراغتله توجبه محقق
 اولدي سلطانك سرا پرده و دهليز يي روزي چايرنده توديلار و منجاس
 اختيارى و مقوملر و صديقه له سلطان عزمت بيوردي چون مغول
 چريسي و سلطان ركن الدين و معين الدين پروان اقترايه ايرشديلر
 انلرك دشمنان و جهله كلدي بيري سلطان عز الدين سنا معنه ايرشديلر
 بو واقعه دن سختي و سراسيمه اولوب كند و خالند منظر و بچاوه
 قلدي كه كناه سر بونك كبي چري كوندرد كلرينه سبب تولدي اولاديو
 صاحب فخر الديني مقدما بو خالي معلوم ائيكچون استقباله كوندردى
 و كندوسخي هزمت عزمتنه مستعد اولدي ويوك ياپ و انقال و اطفا
 محقه لرا و زرينه قوبوب حاضر و وردى و خبره منتظر اولدي انديكرو
 اشتد بيه چون صاحب فخر الدين انلاره ايرشدي و زارتي اكا مقرر ايدن
 كرك و كركن اختيار سوزاي انده الي توديلر و مغول سلطاني عز الدينك
 جاني قصدمر جازم اولمشورد و يقين كلديلر ديو سلطان عز الدين
 في الحال نوكر و اهل و عيالي برله انطاليه ير غمر ايتدي ايكي كوندركرو

جو در مغول چرسي و سلطان ركن الدين ايرسنديلر سلطانك باقي قلان
 اسباب و طواري بي خان ايجون نصرت قلدر و هر نه كه خزانده
 موجود ايدى موقوف قوديلر كا دكن كه نو كمال بخشي و بهاء الدين
 شاهنشاه خان خدمتند اول مال طلبنه كلديلر انلره تسليم ايتديلر
 و ايجاق اقمتهر ولايتند قرا او بولك كويند و سلطان ركن الدين التوت
 طاسق كويند قشلاديلر و مغول چرسي هر طرفه سكرديم ايدر لودي علي
 بهادر سوري حصارده خيلي چري جمع اشدى و ديار دي كه مغول چرسي
 و سلطان ركن الدينه شبيخون ايليه كچه قولا و زيولي يا قلدي چون
 ايرتر اولدي سلطان ركن الدين بيورديكه مغول چرسي ايله اكا صاشو
 كلديلر و اولو چري به خبر ايتديلر قتي چوق صواش ايتديلر علي بهادر فاجمه
 يوزدودى و اوج طرفنه دوشدى چون سلطان عز الدين كيكياوس اول
 خبري اشدى ايش خيره د و نمك دن اميدي كسلدي كندى فاسليوس
 قاتنه اعلام حال ايدوب و بير يورت طلبنه ادم كوندردى فاسليوس
 شويكه كه پادشاهلر كيريم عادت زاهدلا و سهلا و مرجبا ديدى سلطان
 عز الدين حاضر ايتددي قدر غار لره فاذا استويت انت و مزعلك على الفلك
 فقل الحمد لله الذي نجينا من القوم الظالمين آيتين او قيوب بسم الله
 چر بهنا و مر سنها ديو كروب انظاليه دن اطفال و عيال و والده سيله
 فاسليوس قاتنه استنبوله كندى فاسليوس انك اكرام و تعظيمده
 غايت مبالغه قلدي و كندوير و اتباع و اشيا عنه چوقلق كخلفا ندى
 و اولوقونقل قلوب چوق نمتر د و كدي و بخشيشلر و بردي شويكه
 كه ناز و نعمت و راحتته مستغرق اولوب وطنلرين اونديلر و هر كون
 عيش و عشرت مشغول اولديلر چون علي بهادر قوينه حواليسند
 التولي كاروان سرايند امير اخورا و عمورلوا اتفاقيله جمعيت ايدن

قونیا به سلطان رکن الدین محاصره امکنه وارد قد یولد منہزم اولب اوج
 طرفہ دو شمشدای و اوج طرفند هیچ برطور اچ ییری یویندی و ایم
 اوج ترکی شرنین قورقویله یوردی که دو تب سلطان رکن الدین
 کوندر میه لر خواهی و توکر یله اول دخی استنبوله سلطان عزالدین
 خدمتہ متوجه اولدی فاسلیوس اینی غایتله خوب دوتدی انواع کرم
 واصناف نعم برله این مزیز و منعم قلدی و بیوردی کیروا و لکی بی سلطان
 عزالدین خدمتده اولا و برج کون فاسلیوس روم ایلده دشمنری طام
 اولدی علی بهادری انلارک دفعنه کوندردی علی بهادر کلامت
 و بهادر لغیله فاسلیوسک دشمنری بی قهر ایلدی اول واسطه برکله
 مرتبه سی فاسلیوس قاتند یوجلدی و قارچی شمشتی زیاده اولدی و هر
 کره فاسلیوس خزانہ سندن اکا خلعتلر و مال و نعمت فراوان ایرتوردی
 برکون سلطان عزالدین و علی بهادر فاسلیوسه ایتدی لر بترک طایفه
 سیوز دایما شپرده دوریما اذ طشرده ده بیزه بریسر و یوردت
 تعیین اولسه انا طولیدن بزه بعلق ترک اولوب کتورد و اینه یا یلسا
 و قشلسا و زدیدیلر فاسلیوس دو برجه ایلی که ایود و اریچک تند
 و آب و هوای خوب اویرلری درانلر و یوریت و یوردی و انا طولید
 کند و لر بعلق ترک او بالرینه ال التندن خبر ایتدی لر قشلاق بهانه سیه
 صناد و صانلق ایله اذ نیقه اینوب اذ مندندن اسکوداره کلوب جق ترک
 اوی کچدی و خیله زمان دو برجه انده ایکی اوج پاره سلمان شهری
 و اوتوز وقت بولک ترک او بالوی واردی فاسلیوسک دشمنرینه جوا
 ایدوب قهر ایدر لردی بر کجه استنبوله سلطان عزالدینله علی بهادر
 عشرت مشغول اولشلر اثنای تقدحده سلطان عزالدین مقر بلور دن
 برج ابلهک دلنه بوکلدی که چون سلطان قدیم مملکتدن ایرودن

دین

وپس تايند ربا في برله سلطانك اتباع وحشي شدي چو غلدي اون او
 ايكي بيلك ارا و در اكر فرصت كوز ليوب فاسليوس ي بولور سزاند اور تان
 كتورب استنبولك و بوملكتك پادشاهليغ باكله سلطانك اولور اذن
 مسكه اناطولىه دجني فرصت بولنور ديدلر شرايدان كبركديت رومرا يدي
 كند و جنبسته بيلي سببيله ايرتوقا تنه واروب بورازي فاسليوسه
 ترله تقربايتدي فاسليوس اوصلو و عاقل كشيدي بوايني في الحال
 ظاهر اتمدي و برقاچ كون فرصت كوزلدي في الحال درسم ال كوتور اولر ديو
 اوشندي بركون بهانيله امير اخورا غوز لوبكي و علي بهادري اوينه
 او قدي و طوبت دمور لوب حبس اتمدي و سلطانك استنبولده غي اونر
 موكلر كونددي و برقاچ كوند مسكه سلطان ايكي اوغلنر بيله بربك
 قلعه يه كوندوب حبس اتمدي و اناسي كه فاسليوسك قرقر ندا شدي
 ايكي كوچك اوغلنج قزلبيله استنبولده كندا و نده قودي سلطان ايكي
 بيوك اوغلي عياث الدين كيومرثله اول قلعه ده محبوس قلدي و تكفور
 برقاچ كوند مسكه امير اخورك كوزنر ميل چكوب كوراي لدي و علي بهادري
 اولددي و سلطانك و علي بهادرك اتباع و اشياغ و نوكر لر ندرن ككه
 مرتدا و لوب مسيح ملتته كردي امان بولوب نورنوردي و هر كجه اسلا
 ديني جان صحيفه سنده نقش ايدوب مرتدا و لمدي فاسليوسك
 زندانده ابد قالددي حوققاي سلطانك قداشنه الهام ايتدي سينو
 دشت خاني بركه خانر خبر كوندوب قداشي قورتار ديو رجا ايلدي
 و خان قهر دجني عظيم چري كوندوب اتفاق اول ميل محكم قيش اولدي
 طوبنه صوبي فتي طوكلدي بركه خانك چرسي بوزا و سندن كچوب
 سلطاني اول قلعه حبسندن حيقاروب خلاص ايتديلر بركه خان
 دجني چوقلو چريله اردلر بجه كلدي و استنبولي حمصار ايدوب

تکفوري اکلندي صکره صلح اتدي و تاناد لشکري سلطاني برکله خان
خدمته کتورد بيلرخان اکا غايتده اعزاز و اکرام قلوب نواز بن اتدي
و کراتله طوبليوب انکله قهر و قهر از طولورين ايجدي و کرکي کي سيو
غاللدي يعني اصلنه کوره رعایت اتدي و در وجه توکلين صارو
صالتق ايله دشت قيجاغه ايلتوب سولجاد و سعادتي سلطان تيا
و برکله يير و يورت و پردي بوخالدي صکره سلطانک اناسي کوچک
شهزاده لرايله فاسليوس کميه قوبوب دکوردن قورينده کوندردي
واول بيرک سوباشلغي محصولن شهزاده لره تعيين ايدوب انا قوندا
دوشنلکي اول خانقور و پردي انگيچون سدي ديجي کراولان قابویر انا
قوسو درلو اتفاق برکون انا خانقون قوبور متصل اولان برج او زرند
چقوب دفع غم ايدرکن ناکاه افواهد غير واقع بر خبر شایع اولوب
ديدیلرکه سلطان نيولده اجل اير شوب فوت اولدي و انا خانقون بونکت
خبري کرچک صانوب و تجمله مجال قالمیوب بي اختيار کند و سیرين اوڭ
فغانر بشلدي عاقبت بو مصیبت ايله برچدن دوشوب فوت اولدي
فاسليوس قره فريژ اولوقدا شنه و پردي کي قره اشبي قاتنه کتوردی
چون سلطان عزالدین اناسي واقعه سني و ايکي اوغلا نجقاري فاسليو
قاتنه اسير قاللار ينزاشتمدي اول حسرتده کجه و کوندازه ايدن
ناکام و نامزادلق ايامنه صبر اتدي و عالم غيبتدن بوشدتر برفرج اوڭ
ديو و ماردی صکره برکله خان قرموک بعضي نواحي سني ديجي و پردي
چق مدت قهرن قره بغدادن ايلنه دکن سلیمان لغدي قره بغداد
ديجي ادينه سبجدي طور در سلطان عزالدین مال خالي و ايلچا نيلرک
آل سلجوقه مدت مديده استيلا د نصکره انقراضلري و قرمانلونک
حر اسحاق ايله سلطوري و نام و نشانلري فنا اولدو عي و العثمان

کشور

کشورستانک اجاع امتله ظهوری و عاقبت امور لری جهناد و غزا
 برکاتندن خیر معض اولدوغی بو وجهله واقع اولمشدکه چون سلطان
 رکن الدین مغول لشکری معاوندتیه قزداشوی سلطان عزالدین استنبوله
 قاچروب اخر کار مدبر اموری اولان معین الدین پروانه بک خیا تی ایله
 مغول لشکری غلبه سندن عاجز و مضطرب اولوب جمیع رومک محکومت
 ایلیخان ویرین کله و بالذات یسلیک بر تبریز تختند واروب بیستکش و اطاعته
 مدارا ممکن اولیوب و مغول بک لری آکا زهر اچروب انواع زجر ایله هلاک
 ایلدیلر و سلطان غیاث الدین نام کوچک اوغلن قونیه تختند کچروب
 سلطنته بر قوری نامیله استغال ایدوب مالک رومک اموال مغول
 لشکری تعریف اتدیدی و سلطانک سلجوق خواتون نام حسینی و جمیله
 همشیره سن نکاحله ایلیخان و یروب و کندوسی لازمه اولدقد تبریزه وارد
 ایلیخان دن رغایت بولوب دفع اعدا ایددی تاکه بواثناده ادرناک طاغیر
 اولان اتواکدن نوده صوی اولادندن قزمان اولو بر جرای پیدا اولمشدی
 و معین الدین پروانه اکا تیمار و یروب مطیع ایشدی و تکرار خزان ایلده
 باشلدقد مزبور اکثر توابعیله قتل و لنوب و کوچک اوغل لری بر قلمده
 حبس قلمشکن معین الدین پروانه سلطان دن دلك ایدوب حبس دن اطلاق
 اولمشدی و قلیج اری اولدقد عاقبت کرم زاده کرم شود مضمون اوزده
 بابا سیکر اراه اولوب خزامیلیق ایددی و سلطان غیاث الدین کوچک
 ایلیخان خدمتند ایکن مزبور قزمان اوغلی بعضا و بابا شی و قلاسیله فرصت
 بولوب قونیه شهرینه مستوی اولوب ارکان دولت و اعیان حضر خیت
 قتل ایلیوب خزان و اموال فراوان تحصیل ایلدی بواثناده استنبول دن
 برکه خان خدمتند اولان سلطان عزالدینک بعض اولادی تکفور
 حبسند قلمشیدی و اکثری وفات ایدوب احوال لری نامعلوم ایدی

وقرمان اوغلي حيله ايله برجهول توكي پيدا ايديوب وفاخر پادشاهانده
 بنا سكر كيديوب اكا استنبول حبسندن قاچن غياث الدين كيكاسوس بن
 سلطان عزالدين دريو اعتبار و اشتهار و يروب بر بديجت جري الچوق
 تختنه كچوب كند روسوزا بعت و وكالت ناميله استيلا بولدي و اول
 ايامه دك مالك رومده خالا بعدا دكي عجم دفتر يياز لوردي قرمان
 اوغلي اول طرذك ماهر لرت قتل ايديوب اشبو ايام شريفده معمول به
 اولان دفتر ي پيدا ايتدردي كه بعض عبارات لازمه فارسيه اويوب
 اكزي تركيدر و چون بو خبر مو حش الخانن اريشدي درخان الخان
 اعظم ابقاخان اوغلي و غوزخاني سلطان غياث الدين كوچكي معولك
 عظيم لشكري و بكري ايله و صاحب اعظم فخر الدين غياث اكيه تبريز
 عمارت عليشاه انكرماستجا الله رومه كوندرد ي و بو خبر ي خوارج
 خفيه ايشدوب انواع تعذيب باشليوب عزم فراوايتدير و قونيه خليق
 مضطرب اولوب چنگه باشلدر و خوابجي شهر دن چقرديلر زير اعلم
 علماء زمان اعني قونيه ده قاضي و مفتي اولان سراج الدين الاموي
 بالذات خارجيه اوق اتوب و قتلرينه فتوي ويرمكن خوارج قاچوب
 جبري خارجيله ارمناكه واردي و الخان بو جهتن مولانا ي مزبور
 مالك رومه قاضو عسكر ايتدي و پادشاه روم بوشوكيله كلوب خيلي
 كوشش و كشتد بضاكره جبري ايله جنك ايديوب جبري گرفتار اولد
 و قرمزي ادو كندن جبري اولدوغن بلديلر زير قرمزي ادك اول زمان
 پادشاهلر مخصوص ايتدي و ملعونك دريسن يوزوب و صمان دقوب
 عبرت ايچون بلاد رومده كردد ييلر و قرمان اوغلكن توابعي اكثر قلندر
 و بقمية السيف ارمناك طاغر يينه قاچوب زابديدا ولد ييلر بعد نچه
 زمان دفع فتنه د بضاكره غياث الدين كوچك قونيه تختنه كچوب

والخان

وایلخان اعظمك خراج كزاركن ایدكن اتفاق اولزمان دشت فیجا قده برکه
 خان خدمتده اولان سلطان عزالدین فوت اولدقد اوغلی سلطان سعید
 برکه خان کیمله سینوی کوندرپ اول دخی تبریزه ایخان اعظم خدمتده وارد
 وروم سلطنتن ایکی بولوب سیواسی توابعیله آغا و یروپ قونیه توابعیله
 غیاث الدین کوچک نصر فنده قلدی و سلطان غازان عهد ندرک روم سلطنتن
 بو ایکی پادشاه بالاشترک ضبط ایدردی بعدهما سلطان غازان
 شرف اسلام ایله مشرف اولوب رونق دین مبین محمدی صلی الله علیه و سلم
 اعتلا بولوب طوایف کفار خاکسار اولدی و اسلجوق بقایا سندن سلطان
 علاء الدین کیقبادن فرامرز ایخان اعظم سلطان غازان حضرتلرینه وارد
 روم سلطنتن آکا تقویض ایلدی و اول دخی کلوب قونیه تحتنه کچوب بر
 ایکی سیل غزا وجهاده اشتغال ایلدی اتفاق اول مبارک زماندره عثمان
 غازی سوکچک سرچندن اد چقروب غزا ایددی و شیخ اده بالی علیه الرحمة
 خیلد مرید لرله انده ساکن اولوب عثمان غازی سلطنتده ابرشدکن الهام^{سیده}
 بلشدی تا که عثمان غازی دخی واقعه ده کوردیکه براعاج کوبکندن چقوب
 کولکه سی یوزن طوتدی و شیخ حضرتلرینک اوندن برای طوعوب نوب
 قونینه کردی علی الصباح حضرت شیخ خدمتده واروب واقعه سن
 تقریر اتمک شویله تعبیر ایتدی که جنا بکن سلطنت میسر اولوب یروز
 عدالت کولکه سن بره غسن لکن بزمر کریمه مز نکا کزده داخل اوله کور حال
 عثمان بک قبول ایدوب و عقد نکاح وز فاف قلوب اول بانوی محنده
 سلطان اورخانک والد لری اولشدر و بو اوازه جهانی قلمشکن
 عثمان غازی اصلا طهرن شاشور مایوب و غزا وجهاده مشغول اولوب
 زمان فرغتده صید و شکار دن خالی اولمزدی حتی اول ایشاده
 شکاره چقوب برانامک اوند قونق آیکن کوردیکه برجله کلام قدیم

انواع فتوحات جميله دخي ميتر اوله بعوز الله تعالى تمت الكتاب
بعوز الله الملك الوهاب وصلى الله تعالى على محمد وآله وصحبه اجمعين
ولحمد الله رب العالمين